

Марія Павлівна РИПКОВИЧ

аспірант кафедри банківського менеджменту та обліку
Тернопільського національного економічного університету
Mripkovich@gmail.com

РЕГИОН РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Анотація

Із прийняттям у 2001 році Бюджетного кодексу України у сфері бюджетних відносин залишається багато невирішених проблем, а саме: низький рівень фінансової автономії органів місцевого самоврядування, невідповідність повноважень на здійснення видатків, що закріплені законодавчими актами тощо. Особливої гостроти це питання набуває на рівні місцевих бюджетів регіонів рекреаційної сфери. Для підвищення ефективності формування їхньої доходної бази необхідно розробити відповідну концепцію з чітко вираженою метою, принципами формування доходів та очікуваних результатів.

Мета. Оцінка сучасної практики місцевого оподаткування в Україні та визначення його ролі у стимулюванні соціально-економічного розвитку регіонів рекреаційної сфери країни.

Результати. Проаналізовано причини, що гальмують реалізацію бюджетної децентралізації на регіональному рівні. На реальному прикладі виконання бюджету Свалявського району досліджено сучасний незадовільний стан забезпеченості місцевих бюджетів податковими надходженнями, негативні прояви якого масштабно втілюються по всій території України. Дана оцінка рентабельності нових місцевих податків і зборів та механізму їх запровадження з 1 січня 2014 року в контексті посилення місцевого самоврядування.

Практична значущість. Реформування місцевого самоврядування зумовлює зміну ставлення держави і місцевих влад до нових міжбюджетних відносин. Головною ідеєю бюджетної децентралізації повинна стати практика забезпечення самостійності місцевих бюджетів не за делегованими видатками, а за доходами. Важливим джерелом доходів місцевих бюджетів України повинні стати доходи, які є платою користувачів за блага і послуги, що надаються в регіоні з рекреаційною сферою.

Ключові слова: *місьцеве оподаткування, рекреаційна сфера, бюджет, місцеве самоврядування, бюджетна децентралізація.*

Марія Павлівна РИПКОВИЧ

РЕГИОН РЕКРЕАЦИОННОЙ СФЕРЫ В УСЛОВИЯХ БЮДЖЕТНОЙ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ

Аннотация

С принятием в 2001 году Бюджетного кодекса Украины в сфере бюджетных отношений остается много нерешенных проблем, а именно: низкий уровень финансовой автономии органов местного самоуправления, несоответствие полномочий на осуществление расходов, которые закреплены законодательными актами и прочее. Особенной остроты этот вопрос преобладает на уровне местных бюджетов регионов рекреационной сферы. Для повышения эффективности формирования их доходной базы необходимо разработать соответствующую концепцию с четко выраженной целью, принципами формирования доходов и ожидаемых результатов.

Цель. Оценка современной практики местного налогообложения в Украине и определение его роли в стимулировании социально-экономического развития регионов рекреационной сферы страны.

Основные результаты исследования. Проанализированы причины, тормозящие реализацию бюджетной децентрализации на региональном уровне. На реальном примере исполнения бюджета Свалявского района исследовано современное неудовлетворительное состояние местных бюджетов, отрицательное проявление которого масштабно чувствительно для всей территории Украины. Дана оценка рентабельности новых местных налогов и сборов, а также механизм их внедрения с 1 января 2014 года в контексте усиления местного самоуправления.

Выводы. Реформирование местного самоуправления предопределяет смену отношения государства и местных властей к новым межбюджетным отношениям. Главной идеей бюджетной децентрализации должна стать практика обеспечения самостоятельности местных бюджетов не по делегированным расходам, а по доходам. Важным источником доходов местных бюджетов Украины должны стать доходы, являющиеся платой пользователей за блага и услуги, которые предоставляются в регионе с рекреационной сферой.

Ключевые слова: *местное налогообложение, рекреационная сфера, бюджет, местное самоуправление, бюджетная децентрализация.*

Maria RYPKOVYCH

researcher of department of banking management and accounting TNEU

THE REGION OD RECREATIONG AREA IN CONDITIONS OF BUDGETARY DECENTRALIZATION

Annotation

With the adoption in 2001 of the Budget Code of Ukraine in the field of budget relations many issues remain unresolved, namely the low level of financial autonomy of local self-government, non-compliant authority to make expenditures undertaking by legislation. This issue is particularly acute in the local budget of recreational industry regions. To improve the efficiency of forming their revenue base it is necessary to develop an appropriate concept with a clear purpose, principles of income formation and expected results.

Purpose. Current practice assessment of local taxation in Ukraine and defining its role in promoting socio-economic development of the recreational areas of the country.

Results. The reasons that hinder the implementation of budget decentralization on regional level are analyzed. Based on the example of Svaliava region budget execution, it is studied the up-to-date unsatisfactory state of local budget security of tax revenues, the negative effects of which are implemented on a large scale throughout Ukraine. It is given the evaluation of profitability of new local taxes and the mechanism of their implementation since January 1st, 2014 within strengthening local self-government.

Conclusion. Local self-government reforming causes changes in the attitude of state and local governments to new intergovernmental relations. The main idea of budget decentralization should be the practice of the autonomy of local budgets by income, and not by delegated expenditures. An important source of local budgets in Ukraine should be income that is user's fee for goods and services provided in the recreational area's.

Keywords: local tax, recreational area, budget, local self-government, budget decentralization.

JEL classification: H22, H24, H31, H71, L83

Постановка проблеми. В умовах побудови правової та демократичної держави з соціально-орієнтованою ринковою економікою активізуються питання забезпечення повної реалізації задекларованих у Конституції України прав і свобод її громадян. Провідну роль у задоволенні потреб та підвищенні якості надання суспільних послуг населенню, гарантованих державою та місцевим самоврядуванням, відіграє бюджет та ефективна система міжбюджетних відносин.

Незважаючи на досягнення бюджетної реформи, яка розпочалася із прийняттям у 2001 році Бюджетного кодексу України та передбачала впровадження нових підходів до управління бюджетними ресурсами з метою зміцнення фінансової бази місцевого самоврядування та держави в цілому, залишається безліч невіршених проблем у сфері бюджетних відносин. Основними з них є низький рівень фінансової автономії органів місцевого самоврядування, невідповідність повноважень на здійснення видатків, закріплених законодавчими актами за бюджетами, та фінансових ресурсів, які мають забезпечувати реалізацію зазначених повноважень.

Особливої гостроти це питання набуває на рівні місцевих бюджетів регіонів рекреаційної сфери. Задля підвищення ефективності формування їхньої дохідної бази необхідно розробити відповідну концепцію, в основі якої мають бути чітко визначено мету, принципи формування доходів, заходи щодо зміцнення дохідної бази та очікувані результати. Крім того, необхідно і надалі удосконалювати місцеве оподаткування з урахуванням зарубіжного досвіду та специфіки цих регіонів у напрямку запровадження дієвих джерел податкових доходів та розширення прав відповідних органів місцевого самоврядування у сфері реалізації власної податкової політики.

Набуття територіями рекреаційної сфери окремих автономних прав у вирішенні фінансових питань із залучення додаткових фінансових ресурсів, тобто зростання відносної автономії таких адміністративно-територіальних одиниць може супроводжуватися негативними ефектами й тенденціями в процесі ухвалення рішень з питань фінансування. Тому з метою їх подолання, варто посилити громадський контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування шляхом законодавчого встановлення обов'язкових бюджетних процедур, які передбачатимуть необхідність надання альтернативних пропозицій та їхнього урахування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий вклад у вивчення проблеми формування доходів місцевих бюджетів зробили вітчизняні вчені: В. Андрущенко, В. Базилевич, Т. Боголіб, О. Василик, О. Веклич, В. Демянишин, О. Західна, О. Кириленко, В. Кравченко, М. Крупка, І. Луніна, А. Лучка, В. Опарін, Д. Положенко, які вивчали питання удосконалення державної політики економічного розвитку регіонів.

Аналіз наукових праць підтверджує, що після ухвалення бюджетної конституції проблеми в бюджетній системі накопичувалися з кожним роком і, зрештою, почали загрожувати державній безпеці загалом. Сьогодні ні в кого не викликає сумніву, що формування ефективного місцевого самоврядування потребує децентралізації влади, зокрема, щодо прийняття бюджетних рішень, від яких і залежить надання високоякісних і доступних публічних послуг, задоволення інтересів громадян у різних сферах життєзабезпечення територій. Вирішення цих завдань передбачено Концепцією реформування місцевого самоврядування і територіальної організації влади в Україні (схвалена розпорядженням КМУ від 1 квітня 2014 р. № 333-р).

Особливо актуальною для регіонів України в останні роки постає проблема вироблення механізмів стійкого розвитку економіки, оскільки у взаємовідносинах державної і місцевої влади відбуваються дуже серйозні зміни.

Метою статті є оцінка сучасної практики місцевого оподаткування в Україні та визначення його ролі у стимулюванні соціально-економічного розвитку регіонів рекреаційної сфери країни.

Бюджетна децентралізація є частиною більш загальної проблеми, а саме, створення ефективно функціонуючої багаторівневої бюджетної системи України. Бюджетна система України покликана створювати умови для ефективного та відповідального виконання органами влади всіх рівнів своїх функціональних повноважень у межах ресурсів відповідних бюджетів. У цьому контексті існуючі підходи до формування місцевих бюджетів таких умов не створюють. На підтвердження цього можна навести наступні аргументи:

Законодавство України не містить чіткого розподілу функціональних і відповідних видаткових повноважень центральних і місцевих органів влади, а також у системі органів місцевого самоврядування (ОМС). Такий розподіл виключав би їх дублювання, визначаючи чітку відповідальність за прийняття рішень і надання конкретних видів суспільних благ і послуг. Так, у Законі України «Про місцеве самоврядування» повноваження ОМС сіл, селищ, міст поділяються на власні та делеговані. У Бюджетному кодексі України, який розподіляє видатки між різними видами місцевих бюджетів, такого поділу немає, а визначено лише видатки, що враховуються і не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансферів.

Важливим фактором, який дестимулює розширення власної податкової бази місцевих бюджетів, є існуючий підхід до надання дотацій вирівнювання. Згідно з ним податки, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансферів, включено до системи вирівнювання без встановлення будь-яких обмежень щодо їх вилучення. Зростання податкових надходжень суттєво не поліпшує бюджетної ситуації, а лише змінює структуру доходів місцевих бюджетів. Більше того, внаслідок такого перерозподілу регіони з вищими середньодушовими доходами місцевих бюджетів (до отримання дотацій вирівнювання) нерідко опиняються у гірших умовах за показником доходів.

Отже, такі процеси знижують зацікавленість ОМС у створенні сприятливих умов для розвитку економіки регіону і розширення власної податкової бази, а також не сприяють вирішенню проблеми детінізації економіки. Зокрема, місцевим органам влади простіше добиватись отримання трансфертів, ніж конфліктувати з місцевими жителями, які, наприклад, здаючи землю в оренду або працюючи за наймом, не сплачують податків.

За таких обставин очільники органів місцевого самоврядування часто висловлюють думку про те, що проблема місцевих бюджетів може бути вирішена, якщо залишити їм основні податки, які збираються на відповідній території. Однак на думку І.Луніної в останні роки

видатки місцевих бюджетів 20 областей України перевищували суму всіх податків, зібраних органами Державної податкової служби на території відповідної області (у тому числі у дев'яти з них – більш як удвічі, а у Закарпатській – більш як у 3,5 рази) [8].

Аналіз виконання бюджету Свалявського району дозволяє на реальному прикладі дослідити сучасний незадовільний стан забезпеченості місцевих бюджетів податковими надходженнями, негативні прояви якого масштабно втілюються по всій території України.

Фактичні надходження дохідної частини бюджету Свалявського району станом на 1.01.2014 р. становили 36115,5 тис. грн. що на 10,7% більше, ніж у попередньому році, та на 82,3% більше аналогічного показника у 2009 році. Виконання плану становить 98,0% від розрахункових показників. У 2013 р. Міністерством фінансів доведено план першого кошика у розмірі 29325,9 тис. грн., а фактично виконано - 28802,4 тис. грн. тобто виконання становить 98,2%). План II кошика затверджено Міністерством фінансів в сумі 7524,5 тис. грн., фактично виконано - 7313,1 тис. грн. тобто 97,2% від планових сум.

Спеціальному фонду доведено за планом на 2013 р. 9278,5 тис. грн. фактичне виконання склало 10861,9 тис. грн. тобто планові показники виконано на 117,1%. Станом на 1.01.2014 р. по району налічується недоїмка на суму 1336,5 тис. грн.

Структура доходів досліджуваного місцевого бюджету у порівнянні із попередніми роками не зазнала суттєвих змін (рис.1).

Як видно з рис. 1, основним джерелом доходів бюджету Свалявського району у 2013 р. є трансферти, їх питома вага склала 81% усіх надходжень, що на 0,8% більше, ніж у 2012 році. Неподаткові надходження становлять 220,2 тис. грн (0,08%) доходів бюджету Свалявського району у 2013 році.

Найменшу частку (0,04%) у доходах бюджету Свалявського району займають доходи від операцій з капіталом. У 2013 р. їх надійшло на суму 107,5 тис. грн. За цим показником спостерігається найбільше перевиконання плану у відносному виразі - 437,3%.

Податкові надходження у 2013 р. забезпечили 14,7% доходів відповідного бюджету і склали 35895,3 тис. грн. що на 66,2 % перевищує аналогічний показник 2009 року. Питома вага податкових надходжень досліджуваного бюджету є нижчою за середній показник по Україні на 12,11%.

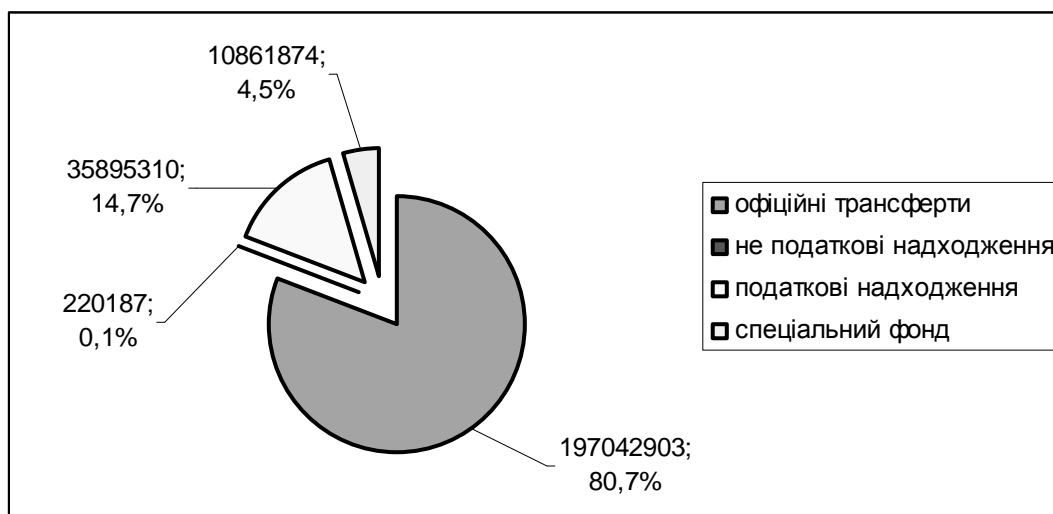

Рис. 1. Структура надходжень дохідної частини бюджету Свалявського району у 2013 р. [5].

Така ситуація пояснюється переважно санаторно-курортною спрямованістю господарського комплексу району та відсутністю на його території великих платників податків. Концентрація промислових підприємств у Свалявському районі є нижчою за середній показник

по Україні. Великі промислові об'єкти, наприклад, Свалявський лісокомбінат, Свалявський лісохімкомбінат, завод «Електрон» припинили свою діяльність. Такий стан економіки району призвів до надмірної дотаційності та високої залежності від трансфертів, що і забезпечило цьому джерелу доходів критично високу питому вагу у доходах бюджету, автоматично відсуваючи податкові надходження на другий план.

Більш ніж 87,2% податкових доходів надійшло до Зведеного бюджету Свалявського району, у складі якого дане джерело становить 15,6 %. До спеціального фонду у 2013 р. надійшло 12,8 % (10861,8 тис. грн.) податкових платежів, що забезпечило спеціальному фонду бюджету району 45,6 % його доходів. Темп приросту питомої ваги податкових надходжень становить 9,8%. У 2013 р. перевиконання плану склало 37,9 %, що на 3,2% перевищує показник попереднього року та на 9% випереджає загальний показник по Україні.

Основним джерелом наповнення досліджуваного місцевого бюджету є податок на доходи фізичних осіб, питома вага якого становить 11,8 % до загальної суми доходів та 80,1 % податкових надходжень (табл. 1). У 2013 р. по даному платежу до бюджету Свалявського району надійшло 28765,0 тис. грн. що на 9,25% випереджає показник 2012 року. План по надходженню ПДФО до бюджету виконаний на 98,3 %, недовиконання складає 455,8 тис. грн. Однак відсоток виконання запланованого показника на 4,4% вищий від аналогічного у 2012 році. Зменшилася питома вага даного платежу у складі податкових надходжень - на 0,3% у порівнянні із попереднім роком.

Таблиця 1
Структура податкових надходжень бюджету Свалявського району у 2013 р.*

Показники	Фактично виконано	Виконання плану	Питома вага, %		Темп приросту у до 2009 року, %	Відхилення від плану
			у складі податкових надходжень	дохода		
Податкові надходження	35895,3	97,5	100	14,7	9,89	-2,3
В т.ч.						
податок на доходи фізичних осіб	28765,0	98,3	80,1	11,8	9,2	-1,5
податок на прибуток підприємств	83,4	406,9	0,23	0,034	21,6	306,9
Плата за використання лісових ресурсів	918,6	131,6	2,55	0,38	10,7	31,6
Плата за землю	5367,9	90,0	14,95	2,2	13,0	-10,0
Місцеві податки і збори	5825,4	132,0	16,2	2,39	19,0	32,0
Екологічний податок	259,7	141,4	0,72	0,10	14,9	41,4
Плата за користування надрами місцевого значення	55,8	62,9	0,15	0,022	0,35	-37,1
Туристичний збір	233,8	98,1	0,65	0,095	1,75	-1,9

Примітка. Розраховано на основі [5].

Згідно Бюджетного кодексу України бюджет району отримує у своє розпорядження 75% надходжень податку на доходи фізичних осіб (50% - до районного і 25% до бюджетів сіл та

селищ відповідно). За даними 2013 р. середньооблікова кількість штатних працівників підприємств, установ та організацій становила 22204 осіб. Середньомісячна номінальна заробітна плата по району склала 2551 грн., що майже удвічі перевищує мінімальну.

Зважаючи на те, що податок на доходи фізичних осіб є найпотужнішим дохідним інструментом, на який мають право місцеві бюджети, особливо відчутним стає вплив рівня середньої заробітної плати на податкові доходи відповідної території. Питома вага згаданого податку у складі доходів бюджету Свалявського району приблизно на 8,2% нижча від середньої його частки по Україні - 20% проти 27,8% у 2012 році. Як уже зазначалось, середня заробітна плата у Свалявському районі у звітному році становила 2551 грн., що є одним з найвищих показників по області. Проте, згідно даних Державної служби статистики України, Закарпатська область перебуває на низькому місці серед регіонів за рівнем заробітної плати із сумою у 2556 грн. проти 3265 грн. у середньому по Україні [10].

Другим за вагомістю дохідним джерелом бюджету Свалявського району є плата за землю. Згідно Податкового кодексу вона включає дві складові - земельний податок та орендну плату за земельні ділянки державної та комунальної власності. Платниками визначаються власники, користувачі та орендарі земельних ділянок. Базою оподаткування є нормативна грошова оцінка, а у разі, якщо її не проведено - площа земельної ділянки [12].

У 2013 році виконання по цьому показнику становило 92,7% (уточнений план - 5791,8 тис. грн. фактично виконано - 5367,9 тис. грн., що на 4,9% випереджає показник попереднього року. Питома вага даного платежу у складі податкових надходжень у 2013 р. становить 14,95 %, а загалом у доходах бюджету частка надходжень від плати за землю склала 2,2%. Цей показник є значно нижчим за середній по Україні.

Із введенням в дію нового Бюджетного кодексу з 1 січня 2011 р. плата за землю у повному обсязі зараховується до другого кошику бюджетів сільських та селищних рад при тому, що раніше бюджет району отримував 75% (з них 15% - у загальний фонд районного бюджету) [1]. Це суттєвий додаток, враховуючи, що увійшла в дію нова грошова оцінка землі.

Податку на прибуток надійшло до бюджету Свалявського району у сумі 83,4 тис. грн., а це лише 0,03 % від усіх доходів та 0,23 % податкових надходжень. Слід зазначити, що даний податок справляється шістьма підприємствами комунальної власності, і серед цих коштів 63,1 тис. грн. надійшло від Районного комунального підприємства водопостачання та водовідведення, 16,2 тис. грн. від комунального підприємства «Бюро технічної інвентаризації», решта 4,1 тис. грн. від інших комунальних підприємств, а назвати їх прибутковими ми не можемо ані за напрямом, ані за фінансовими результатами діяльності. Даний податок ми вважаємо абсолютно «недієздатним», а його застосування - нераціональним. На території району діє 20 бюджетоутворюючих підприємств, від яких місцеве самоврядування, по суті, не отримує нічого, при тому, що за останні два роки:

ТДВ «Свалявські мінеральні води» збільшили обсяги валових доходів на 29,9 % та задекларували до сплати податок на прибуток в сумі 842,6 тис. грн.

ДП санаторій «Сонячне Закарпаття» збільшили обсяги валових доходів на 9,8 % та задекларували податок на прибуток в сумі 1123,4 тис. грн.

ДП санаторій «Поляна» збільшили обсяги валових доходів на 16,0 % та задекларували податок на прибуток в сумі 481,4 тис. грн.

ТОВ «Аква Поляна» збільшили обсяги валових доходів на 5,1 % та задекларували податок на прибуток в сумі 714,0 тис. грн.

Загалом валові доходи підприємств району у 2013 році в порівнянні з 2012 роком зросли на 18,7 % і склали 103583,2 тис. грн. Задекларовано податку на прибуток за підсумками фінансово-господарської діяльності 2013 року в сумі 6811,5 тис. грн. до державного бюджету.

Прийняття нового Податкового кодексу значно зредагувало структуру місцевих податкових надходжень, що дало досить відчутний кількісний ефект. Якщо у 2009 р. до

бюджету Свалявського району місцевих податків надійшло на суму 439,8 тис. грн., то після податкової реформи ці надходження зросли у 13,2 рази і склали 5825,4 тис. грн. у 2013 році.

Туристичний збір у 2013 р. надійшов до бюджету Свалявського району у сумі 233,8 тис. грн., план недовиконано на 1,9 %, хоча і за таких умов приріст надходжень за даним джерелом у порівнянні із 2011 р. становить 57,4 %.

Від збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності за звітний рік отримано 470,3 тис. грн., що на 5,3% більше, ніж попереднього року. Недовиконання плану складає 11,2 %, однак, надійшло на 19,9 % більше, аніж у 2012 році.

На даний час частка місцевих платежів в доходах бюджету району становить лише 3%, що, однак, значно перевищує показник 2009 р., коли місцеві платежі наповнювали відповідний бюджет лише на 0,32 %. Зауважимо, що таке значне зростання відбулось практично повністю за рахунок віднесення єдиного податку до переліку місцевих платежів. У 2013 р. за його рахунок надійшло 5765,3 тис. грн. що забезпечило 99,0 % доходів від місцевих податків та зборів та 16,0% усіх податкових надходжень бюджету району. Слід відмітити, що згідно нової редакції Бюджетного кодексу усі ці кошти повністю зараховуються до бюджету розвитку району. Плановий показник щодо надходження єдиного податку до відповідного бюджету виконано на 132,4 %, що випереджає минулорічну продуктивність на 23,5 %.

Впродовж останніх років спостерігається позитивна тенденція до зростання частки місцевих податків і зборів у податкових доходах місцевих бюджетів, при чому у бюджеті Свалявського району починаючи із 2011 р. це зростання відбувається випереджаючими темпами у порівнянні із загальними тенденціями по Україні. Якщо у 2008 р. місцеві податки і збори забезпечували 1.38% та 0.92% податкових доходів місцевих бюджетів України та бюджету Свалявського району відповідно, то у 2012 р. питома вага змінилась до 6.35% і 11.65% відповідно (табл. 2).

Таблиця 2

Місцеві податки і збори у складі податкових доходів місцевих бюджетів*

Показник	2009р.		2010р.		2011р.		2012р.		2013р.	
	Виконано, тис.грн	Питома вага, %	Виконано, тис.грн	Питома вага, %	Виконано, тис.грн	Питома вага, %	Виконано, тис.грн	Питома вага, %	Виконано, тис.грн	Питома вага, %
Надходження місцевих податків і зборів до Зведеного бюджету Свалявського району	32550		37572,9		45168,9		52328		59138,2	
- до місцевих бюджетів України										
- до бюджету Свалявського району	2435,6		27892,7		32595,8		37445,6		42087,9	

*Примітка. Розраховано на основі [5,6]

Щоб спрощено оцінити рентабельність нових місцевих податків та зборів, можна порівняти їхні надходження до бюджету за виключенням єдиного податку у 2013 р. із відповідними надходженнями базового періоду. А це 704,2 тис. грн порівняно із 439,8 тис. грн. у 2009 році. Як бачимо, заміна попереднього складу платежів новими дала свій ефект - збір за місця для паркування транспортних засобів, збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності та туристичний збір принесли разом у 1,6 рази більше коштів до бюджету, ніж їхні попередники. Проте і досі ці суми залишаються просто мізерними у масштабах району.

У 2013 р. вступив у дію довгоочікуваний податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, який, на нашу думку, відповідає принципам регіональної ефективності та при подальшому доопрацюванні міг би стати надійним джерелом надходжень до спеціального фонду місцевих бюджетів. Усі жителі адміністративно-територіальних одиниць є власниками чи орендарями нерухомості, що розташована на даній території.

Фізичним особам в 2014 році податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, нараховується за перший базовий податковий (звітний) період - 2013 рік і базою оподаткування буде житлова площа об'єктів житлової нерухомості. Ставки податку встановлюються у таких розмірах за 1 кв. м житлової площі об'єкта житлової нерухомості:

а) не більше 1 відсотка мінімальної заробітної плати - для квартири/квартир, житлова площа яких не перевищує 240 кв. метрів, або житлового будинку/будинків, житлова площа яких не перевищує 500 кв. метрів;

б) 2,7 відсотка мінімальної заробітної плати - для квартири/квартир, житлова площа яких перевищує 240 кв. метрів, або житлового будинку/будинків, житлова площа яких перевищує 500 кв. метрів;

в) 1 відсоток мінімальної заробітної плати - для різних видів об'єктів житлової нерухомості, що перебувають у власності одного платника податку, сумарна житлова площа яких не перевищує 740 кв. метрів;

г) 2,7 відсотка мінімальної заробітної плати - для різних видів об'єктів житлової нерухомості, що перебувають у власності одного платника податку, сумарна житлова площа яких перевищує 740 кв. метрів.

Враховуючи те, що з 1 квітня 2014 року Законом України від 27.03.2014 року №1166-VII «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» внесено зміни до ст. 265 Податкового кодексу України, зокрема, слова «житлова площа» замінені словами «загальна площа», обчислення сум податку за 2014 рік відбудеться до 1 липня 2015 року, виходячи з житлової площі об'єкта житлової нерухомості, у т.ч. його частки за період з 01.01.2014 по 31.03.2014 (включно) та із загальної площі об'єкта житлової нерухомості, у т.ч. його частки, з 01.04.2014 по 31.12.2014 (включно).

Платники податку - юридичні особи самостійно обчислюють суму податку станом на 1 січня звітного року і до 20 лютого цього ж року подають контролюючому органу за місцезнаходженням об'єкта оподаткування декларацію, з розбивкою річної суми рівними частками поквартально. Сплачують податок авансовими внесками щокварталу до 30 числа місяця, що настає за звітним кварталом, які відображаються в річній податковій декларації.

Отже, оскільки протягом 2012 р. у Свалявському районі введено в експлуатацію 192 індивідуальних житлових будинки загальною площею 64 376 м²., перевищення «дозволеного мінімуму» становить 16 736 м²., власників яких держава зможе оподаткувати лише на 1- 2,7% мінімальної заробітної плати. Розмір мінімальної заробітної плати станом на 1 січня 2013 р. в Україні складає 1147,0 грн. Відповідно 1% від неї складає 11,47 грн. 2,7% - 30,97 грн. А отже, якщо фізична особа володіє квартирою житловою площею, до прикладу, 160 м²., то за 40 м². вона сплачуватиме 458,8 грн.

За розрахунками органів місцевого самоврядування, платників такого податку по Україні буде не більше, ніж 3% мешканців, кожен з яких в середньому сплатить біля 500 грн. податку в рік, що є нікчемною сумою для громадян, що можуть собі дозволити утримувати такі

апартаменти та будинки [4]. Фінансовий ефект від впровадження такого податку є незначним - надходження навряд чи перевищуватиме затрати на його адміністрування, однак дуже негативним буде ефект соціальний.

Одним із проблематичних аспектів місцевого оподаткування вважаємо те, що перелік обов'язкових платежів затверджується на державному рівні, подекуди без врахування інтересів місцевої влади та територіально - економічних відмінностей регіонів. Місцева влада має значно ширший доступ до інформації про усі специфічні види діяльності на підвідомчій їй території, проте до її компетенції за сучасних умов не належить запровадження бодай одного специфічного виду податків щодо цих процесів. Так, пунктом 10.5 ст.10 Податкового Кодексу України установлення місцевих податків та зборів, не передбачених цим Кодексом забороняється.

З огляду на зарубіжну практику забезпечення самостійності місцевих бюджетів, вважаємо за необхідне переглянути законодавче визначення межі податкової ініціативи місцевого самоврядування в Україні. Доцільним буде запровадження поряд із обов'язковими місцевими платежами також і факультативних податків і зборів - у залежності від специфічних видів діяльності, що здійснюються на тій чи іншій території. Плата за користування надрами - загальнодержавний платіж, який справляється у вигляді плати за користування надрами для видобування корисних копалин. Враховуючи, що на території району зареєстровано 13 ліцензіатів санаторно-курортних закладів та виробників мінеральної води, ними протягом 2013 року сплачено до Зведеного бюджету 6562,3 тис. грн. плати за надра та 5842,8 тис. грн.. плати за воду, при цьому до бюджету Свалявського району надійшло тільки 55,8 тис. грн. (або 0,8 %) плати за надра та відсутні надходження плати за воду. Доцільно ввести місцевий податок на видобування мінеральної води у вигляді плати за надра місцевого значення або місцевого акцизу, так як, використовуючи місцеві сировинні ресурси суб'єкти господарювання - санаторно-курортні заклади та виробники мінеральної води, працюють із рентабельністю більше 10 %.

Отже, згадані та інші питання є актуальними, оскільки після ухвалення бюджетної конституції проблеми в бюджетній системі накопичувались з кожним роком. Звідси, потреба реформувати місцеве самоврядування зумовлювала зміну ставлення держави і місцевих влад до нових міжбюджетних відносин. Найголовнішою ідеєю бюджетної децентралізації стало вирівнювання не за так званими делегованими видатками, а за доходами. Подібний підхід використовується в багатьох країнах Європи й світу і передбачає, що доходи на душу населення місцевих бюджетів після вирівнювання мають бути в межах 20-40%. У цьому контексті головним резервом збільшення доходів місцевих бюджетів України є загальний податок на нерухомість. Важливим джерелом доходів місцевих бюджетів України мають стати доходи, які є платою користувачів за блага й послуги, що надаються на рівні територіальних громад.

Список літератури

1. Бюджетний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями на 24.04.2013 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakonl.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Веклич О. Як зашкодити екологічному оподаткуванню? //Дзеркало тижня. – 13 вересня 2014 р. - № 32.
3. Ганущак Ю. Бюджетна децентралізація: старт чи фальстарт? //Дзеркало тижня. – 16 серпня 2014 р. - № 28.
4. Диверсифікація доходів місцевих бюджетів: монографія / за ред. І. О. Луїної. - К.: Ін-т екон. та прогнозув. НАН України, 2010. - 320 с.
5. Звіти про виконання Зведеного бюджету Свалявського району за 2008-2013 рр.
6. Звіти про виконання бюджетів Автономної Республік Крим, областей, міст Києва та Севастополя за 2007-2013 р.р.

-
7. Кулик І. Шляхи удосконалення управління місцевими бюджетами [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/conf/2012-2/doc/2/1.pdf>.
 8. Луніна І. З «небес» на землю. Як має виглядати бюджетна децентралізація в Україні //Дзеркало тижня. – 13 грудня 2014 р. - № 47.
 9. Місцеві фінанси: підручник / [О.П. Кириленко, О.Р. Квасовський, А.В. Лучка, Б.С. Малиняк, В.В. Костецький, О.І. Тулай]; за ред. О.П. Кириленко. - К.: Знання, 2006. - 677 с.
 10. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
 11. Онупрієнко А. Делегування державних повноважень органам місцевого самоврядування: проблемні питання [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://dep.kh.ua/dep/porady_deput/1319014751_9313.html
 12. Податковий кодекс України від 02.12.2010 року № 2755-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
 13. Розвиток місцевих фінансів в Україні та інших державах-членах Ради Європи: збірник науково-аналітичних та навчально-методичних матеріалів, нормативно-правових актів з питань місцевих фінансів /-[Деві К., Петері Г., Росіхіна В., Толкованов В.]. - Київ, 2011. - 240 с.
 14. Сошка Н. Суперечності та перспективи розвитку системи місцевого оподаткування в Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.economy, nauka.com.ua/?operation=l&iid=783>

References

1. Bindzhetnyi kodeks Ukrainy: chynne zakonodavstvo zi zminamy ta dopovnenniamy na 24.04.2013 roku [The Budgetary Code: of the existing legislation with amendmets]. (n.d.). zakonl.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakonl.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/> [in Ukrainian].
2. Veklych, O. (2014). Yak zashkodyty ekologichnomu opodatkuvaniu? [As environmental harm taxation]. Dzerkalo tyzhnia - Mirror of week, 13 of September 2014, 32 [in Ukrainian].
3. Hanushchak, Y. (2014). Bindzhetna detsentralizatsiia: start chy falstart? [The budgetary decentralization: start or false]. Dzerkalo tyzhnia - Mirror of week, 16 of August 2014, 28 [in Ukrainian].
4. Lunina, I.O. (2010). Dyversyfikatsiia dokhodiv mistsevykh biudzhetiv [Diversification of income of local budgets]. Kyiv: In-t ekon. ta prohnozuv. NAN Ukrainy [in Ukrainian].
5. Zvity pro vykonannia Zvedenoho bidzhetu Svaliavskoho raionu za 2008-2013 roky [Progress Report on the implementation of Consolidated Budget of Svalyava region on 2008-2013 years].
6. Zvity pro vykonannia biudzhetiv Avtonomnoi Respubliky Krym, oblasti, mist Kyieva ta Sevastopolia [Progress Report on the implementation of Consolidated Budget of Crimea, regions, Kiev and Sevastopol].
7. Kulyk, I. Shliakhy udoskonalennia upravlinnia mistsevymy biudzhetamy [The ways of improvement of management of local budgets]. (n.d.). kbuara.kharkov.ua./e-book/conf/2012-2/doc/2/1.pdf [in Ukrainian].
8. Lunina, I. (2014). Z “nebes” na zemlin. Yak maie vyhliadatu biudzhetna dezentralizatsiia v Ukraini [From heaven down to earth. How should look the budgetary decentralization in Ukraine]. Dzerkalo tyzhnia - Mirror of week, 13 of December 2014, 47 [in Ukrainian].
9. Kyrulenko, O.P. (Eds.). (2006). Mistsevi finansy [The local finances]. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
10. Ofizynyi sait Derzhaunoi sluzhby statystyky Ukrainy [The official Site of State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/>. [in Ukrainian].
11. Onupriienko, A. Deleguvannia derzhavnykh povnovazhen orhanam mistseyoho samovriaduvannia: problemni pytannia [The deregulation of state powers of authorities of local self-government: the problem questions]. (n.d.). dep.kh.ua. Retrieved from http://dep.kh.ua/dep/porady_deput/1319014751_9313.html [in Ukrainian].

12. Podatkovyi kodeks Ukrainy vid 02.12.2010 № 2755-vi [Tax Code of Ukraine]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> [in Ukrainian].

13. Devi, K., Peteri, H., Rosikhina, V., Tolkovanov, V. (2011). Rozvytok mistsevykh finansiv v Ukraini ta inshykh derzhavakh-chlenakh Rady Yevropy: zbirnyk naukovo-analitychnykh ta navchalno-metodychnykh materialiv, normatyvno-pravovykh aktiv z pytan mistsevukh finansiv [The development of local finance in Ukraine and others member-states of Council of Europe]. Kyiv [in Ukrainian].

14. Soshka, N. Superechnosti ta perspektyvy rozvytku sustemy mistsevoho opodatkuvannia v Ukraini [Contradictions and prospects of development of systems of local tax in Ukraine]. (n/d). economy.nayka.com.ua. Retrieved from <http://www.economy.nauka.com.ua/?operation=l&iid=783> [in Ukrainian].